ja vastaanottavat tietoa, jolloin tiedonhistorian ydintehtäväksi nousee näiden toimijoiden roolin selvittäminen (s. 36–37). Tämä teoksen pääteesi kuvaa parhaiten tiedonhistorian pyrkimyksiä, joten näppäränä ajatusharjoituksena jokainen (historian)tutkija voikin pohtia itse esimerkiksi sitä, miten ja millaisten prosessien myötä hänen omissa tutkimuksissaan käytetyt lähdeaineistot ovat syntyneet ja millaiset toimijat tähän ovat osallistuneet.

Kummankin teoksen nostamat tiedonhistorian peruskysymykset ovat relevantteja: kenen keräämästä, muokkaamasta ja välittämästä tiedosta on kulloinkin kyse? Miten informaatio jalostuu tiedoksi, ja miten tämä tiedon prosessi on kulkenut eri tiedon muodostajien kautta? Osuviksi osoittautuvat kummassakin teoksessa myös huomiot siitä, että kyseessä ei ole oikeastaan tiedonhistoria, vaan pitäisi puhua ennemmin monikossa tietojen historiasta. Tiedolla on aina ollut useita muokkaajia, esittäjiä ja yleisöjä. *Tiedonhistorian* johdannossa esitetään rohkeasti, että tiedonhistorian voi nähdä eräänlaisena jatkumona 1960- ja 1970-lukujen kielelliselle käänteelle sekä 1990-luvun kulttuuriselle käänteelle, jotka omilta osiltaan laajensivat näkökulmien määrää historiantutkimuksessa (s. 47). Tulevaisuus näyttää, jääkö tiedonhistoria vain eräänlaiseksi historiografiseksi kuriositeetiksi vai nouseeko se vielä suuremman kiinnostuksen kohteeksi ja omanlaiseksi suunnannäyttäjäksi. Parhaimmillaan se voisi koota eri aihepiirien tutkijoita yhteiseen keskusteluun, kuten *Tiedonhistorian* toimittajat toivovat.

Kun nykyisin elämme tiedon, informaation sekä suoranaisen disinformaation aikakautta, osuu varsinkin *Tiedonhistorian* julkaisu oivaan ajankohtaan. Teos puolustaa paikkaansa tietoon liittyvässä keskustelussa, jossa pinnalla ovat yhä tärkeämmät kysymykset koskien tiedonhallintaa, tietosuojaa ja -turvaa. Tämä koskee koko yhteiskuntaa ja kaikkia tutkimusaloja. Myös Burken mukaan 2000-luvun taite tullaan kasvaneen tietomäärän ansiosta muistamaan informaatioaikana. Samalla hän muistuttaa, että tietoa myös kyseenalaistetaan yhä enemmän (s. 11–12). Paradoksaalisesti jatkuvasti lisääntynyt tiedon määrä ei siis vain ole helpottanut elämää, vaan informaatiotulvan myötä joudumme sivuuttamaan tietoa yhä enemmän.

Siinä missä Burken teos rakentuu pitkälti kuvaileviin yksityiskohtiin ja niistä rakennettuun kertomukseen, on *Tiedonhistoria* monipuolisine artikkeleineen huomattavasti teoreettisempi. Erilaisuuksista huolimatta kumpaakin on miellyttävä lukea, sillä teoksista paistaa toisaalta Burken oppineisuus ja toisaalta suomalaisten toimittajien kyky puristaa kirjavasta kirjoittajakunnasta ulos teoreettisesti ehyt artikkelikokoelma. Kumpikin teos stimuloi pohtimaan, mikä tiedon todellinen olemus ja rooli on, joten kirjat onnistuvat herättämään ajatuksia jatkotutkimuksista ja ideoita uusista julkaisuista. Erityisesti *Tiedonhistorian* luettuaan lukija tulee vakuuttuneeksi siitä, että tiedonhistorian asema omana tutkimusalanaan on perusteltu ja että historiallisten tietoprosessien syvälliselle problematisoinnille löytyy tarvetta. Jos tiedonhistoria tutkimusalana ei tähän mennessä ole tuttu, nämä kaksi kirjaa toimivat pätevänä johdatuksena aiheeseen.

Kenneth Partti
FT, vapaa tutkija

Ajankohtaisia näkökulmia Museoliiton historiaan

Ville Eerola:
Sivistys, valistus, vaikuttaminen. Museoliiton vuosisata 1923–2023. SKS Kirjat 2023. 279 s.
ISBN 978-951-858-305-2.

Museoliiton satavuotista taivalta esittelevä teos *Sivistys, valistus, vaikuttaminen: Museoliiton vuosisata 1923–2023* avaa liiton historian lisäksi myös Suomen museokentän vaiheita. Teoksen on kirjoittanut filosofian maisteri, väitöskirjatutkija Ville Eerola, jonka aiempi tuotanto sisältää Mika Waltaria ja Tove Janssonia käsittelevien romaanien lisäksi Nastolan historian neljännen osan. Eerolan uusi tietokirja liittää Museoliiton historian ajankohtaisiin ilmiöihin, kuten digitalisaatioon ja sen tuomiin muutoksiin työelämässä. Näitä tarkastellaan nimenomaan Museoliiton ja museoalan näkökulmasta. Ratkaisu varmistaa, ettei kirjan sisältö jää vain liiton hallinnon ja toiminnan kuvailuksi. Johdannossa Eerola kertoo Museoliiton tarinan kuvaavan oman aikansa järjestöhistoriaa, joka on ensisijaisesti ihmisten historiaa. Vaikka teos nivoo yhteen liiton eri vuosikymmenet, kertoo se siis myös alan aktiivisten toimijoiden historiasta.

Teos jakautuu kolmeen osaan, joista jokainen käsittelee Museoliiton vaiheita sekä kronologisesti että temaattisesti. Ensimmäinen osio ”Kansanvalistuksen hengessä: Vuodet 1923–1961” kuvaa liiton neljää ensimmäistä vuosikymmentä. Kirjoittaja luo aluksi katsauksen museoiden varhaisiin vaiheisiin ja siirtyy sitten tarkastelemaan Museoliiton perustamista. Liiton toimintaan syvennytään niin sen hallinnon kuin tiedotustoiminnankin näkökulmista. Erityisen mieleenpainuvia ovat kuvaukset liiton julkaisutoiminnasta ja sen tuella toteutetuista museoammattilaisten opintomatkoista Euroopassa ja Pohjoismaissa.

Museoliiton seuraavia vuosikymmeniä tarkastellaan erityisesti yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta. Eerolan mukaan Museoliitto muotou-

tui 1960-luvulta 1990-luvulle tultaessa ”moderniksi edunvalvontajärjestöksi” (s. 67). Kuvaus on osuva, sillä vuonna 1989 saatiin voimaan museoiden valtionosuutta koskeva lainsäädäntö, jota liitto oli ajanut toiminnassaan kolmen vuosikymmenen ajan. Myös museologia saatiin vakiinnutettua yliopistolliseksi oppiaineeksi 1980-luvulla. Osansa vaikuttamistyöstä teki Museoliitto, jonka perustama työryhmä koordinoi lobbausta museologian opetuksen puolesta.

Teoksen kolmas osio kattaa Museoliiton historian 1990-luvun lopulta aina vuoteen 2023 asti. Luvussa syvennytään museokentän murrokseen esimerkiksi digitalisaation sekä kulttuuriviennin ja tuotteistamisen näkökulmista. Digitalisaatio on vaikuttanut museoalalla laajasti, ja kirjoittaja nostaa sen Museoliiton tuoreimpien vuosikymmenten keskeiseksi piirteeksi. Liitto on järjestänyt digitalisaatioon liittyviä koulutuksia jo vuodesta 1990 alkaen, ja 2000-luvulla verkkokoulutus on ollut yksi koulutuksen painopisteistä. Liiton suhdetta digitalisaatioon voi kuvata monella tapaa edistyneeksi. Koulutusten ohella esimerkiksi tästä nostetaan jo vuonna 1993 avattu museoille suunnattu sähköinen Tietopankki.

Kulttuurivientiin ja tuotteistamiseen liittyy erityisesti 2000-luvun taitteessa toteutettu museokauppojen kehittämishanke, jonka avulla Museoliitto pyrki tukemaan museokauppojen kasvua laadukkaiksi erikoisliikkeiksi. Teoksessa esitellään myös Museoliiton viimeisimpiä hankkeita, joista vuonna 2015 lanseerattu Museokortti on ollut merkittävin. Museokortin myötä kävijäluvut museoissa ovat kasvaneet ja se on lisännyt myös lyhyempiä museokäyntien määrää. Museokortin voikin nostaa esimerkiksi siitä, kuinka merkittävä vaikutus Museoliitolla ja sen hankkeilla on ollut koko alaan.

Teos rakentaa tulkintaa Museoliiton historiasta aiemman tutkimuksen ja lähdeaineistojen pohjalta, eikä lähdeaineistosta kirjoittajan mukaan ole ollut pulaa. Tämä näkyy myös teoksen lähdeluettelossa, josta löytyy tutkimuskirjallisuuden lisäksi tiedonantoja, haastatteluja, arkisto- ja lehdistöaineistoa, sähköisiä lähteitä, tutkimuksia ja kyselyitä sekä aikalaiskirjallisuutta. Monipuolinen lähdepohja nostaa esiin Museoliiton järjestöhistorian lisäksi liitossa sekä museoalalla vaikuttaneita yksittäisiä henkilöitä. Lähdeviitteet esitetään teoksessa loppuviitteinä ja niitä löytyy varsin runsaasti. Lukijan kannalta loppuviitteet ovat perusteltu ratkaisu, mutta ajoittain päiväysten tarkistaminen loppuviitteistä joidenkin suorien lainausten kohdalla tuntuu kömpelöltä. Huolella laaditut viitteet ja laaja lähdepohja kuitenkin mahdollistavat sen, että kiinnostunut lukija voi perehtyä tarkemmin haluamiinsa yksityiskohtiin.

Teoksen temaattinen lähestymistapa on toimiva ja perusteltu, mutta paikoitellen se aiheuttaa epäloogisia kronologisia siirtymiä, jotka kiinnittävät huomion. Tällainen on esimerkiksi 2010-luvulle päättyvä kuvaus Museoliiton osallistumisesta alan ammatillista koulutusta koskevaan keskusteluun, jonka jälkeen tekstissä palataan tekstiilikonservointiin liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön 1960-luvulla (s. 105–107). Kirjassa on muutamia samankaltaisia epäloogisia siirtymiä, vaikka lukukokemus ei varsinaisesti kärsikään niistä. Muilta osin lukija pysyy hyvin selvillä siitä, mitä vuosikymmentä liiton historiassa kulloinkin käsitellään. Temaattinen lähestymistapa on siis varsin onnistunut ja mahdollistaa Museoliiton eri vaiheiden syvemmän tarkastelun.

Teoksessa kuvataan myös historioitsijoiden suhdetta museoihin ja museoalaan. Eerola mainitsee nimeltä monia historia-alan ammattilaisia, jotka ovat olleet liiton toiminnassa mukana. Museoliiton yhteys historia-alaan tulee esiin myös yhteistyöhankkeiden kautta. Museoliitto toteutti vuonna 2000 *Kolme historian näyttämöä* -tapahtuman yhteistyössä Helsingin yliopiston historian laitoksen ja Kulttuurikaupunkisäätiön kanssa. Helsingin vaiheita esiteltiin kolmessa eri paikassa ympäri kaupunkia. Suomenlinnaan sijoittunut näyttämö kuvasi 1700-luvun Viaporia, Senaatintorin näyttämö sijoittui 1800-luvulle ja Rautatientori 1900-luvulle. Museoliitto toimi yhtenä tapahtuman tuottajista. Osallistuminen monialaiseen yhteistyöhön kuvaa liiton ennakkoluulotonta asennetta.

Pääotsikossa nimessä mainitut ”sivistys”, ”valistus” ja ”vaikuttaminen” muodostuvat teoksen läpileikkaaviksi teemoiksi. Epilogissa Eerola nostaa Museoliiton ”alan innovaattoriksi” (s. 203). Teoksen esimerkit liiton toiminnasta tukevat tulkintaa, sillä monet sen pyrkimyksistä ovat vieneet koko museoalaa eteenpäin. Museoliitto nostetaan kirjassa kansainvälisestikin poikkeavaksi toimijaksi, sillä se on ensisijaisesti museoiden muodostama liitto, jossa henkilöjäsenet voivat toimia kannattajajäseninä. Tämä erottaa sen esimerkiksi pohjoismaisista museoliitoista, joista monet ovat henkilöjäsenvetoisia liittoja.

Sivistys, valistus, vaikuttaminen: Museoliiton vuosisata 1923–2023 kuljettaa lukijan läpi Museoliiton eri vaiheiden ja luo samalla eheän kuvan museoalan yleisestä kehityksestä Suomessa. Teosta voi suositella kaikille museoista ja museoalasta kiinnostuneille. Se esittelee konkreettisin esimerkein, millainen vaikutus liitolla on ollut koko alan kehitykseen sadan vuoden ajan.

Helena Laukkoski
FM, väitöskirjatutkija
Jyväskylän yliopisto